

Vergaderjaar 2020–2021

35 570 IV

Vaststelling van de begrotingsstaten van Koninkrijksrelaties (IV) en het BES-fonds (H) voor het jaar 2021

Nr. 25

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 14 december 2020

In deze brief informeer ik uw Kamer over de voortgang op alle terreinen die de ingreep op Sint Eustatius betreft. De laatste voortgangsrapportage ontving u op 29 mei 2020, en op 5 oktober jl. stuurde ik uw Kamer een tussentijdse rapportage¹ waarin ik ben ingegaan op de afronding van de criteria die ten grondslag lagen aan het ingaan van de eerste fase van herstel: de verkiezing van een Eilandsraad op 21 oktober 2020.

In de tweede voortgangsrapportage van 14 november 2018² zijn twaalf criteria geformuleerd om tot goed bestuur te komen. Deze criteria zijn ook als voorwaarden verbonden aan de fases in de wet Herstel voorzieningen Sint Eustatius en worden stapsgewijs afgerond. De stand van zaken van de voortgang op de criteria is als bijlage I aan deze rapportage toegevoegd³. In bijlage II is beeldmateriaal van de verschillende lopende en afgeronde projecten toegevoegd⁴. Zoals gebruikelijk wordt in de rapportage de voortgang op het bestuurlijk, sociaal en fysiek domein beschreven. Daarnaast komt de impact van het COVID-19 virus in deze brief aan de orde, aangezien dit de voortgang op sommige projecten raakt en in het algemeen een grote impact heeft op het dagelijks bestuur van het eiland.

Onlangs heb ik een werkbezoek afgelegd aan Sint Eustatius, onder andere om kennis te maken met de nieuw gekozen Eilandsraad. Voor het verslag daarover verwijs ik naar mijn brief van 9 december jl.⁵.

¹ Kamerstuk 35 422, nr. 11.

² Kamerstuk 35 000 IV, nr.29.

³ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

⁴ Raadpleegbaar via www.tweedekamer.nl.

⁵ Kamerstuk 35 570 IV, nr. 23.

Algemeen beeld

Statia Day: 16 november 2026

Ieder jaar wordt The First Salute gevierd op 16 november. Dit jaar was het 244 jaar geleden dat Sint Eustatius als eerste de onafhankelijkheid van de jonge Amerikaanse republiek erkende door het afvuren van dertien saluutschoten. Op 16 november 2026 wordt de 250^e keer gevierd. Een historisch moment. De regeringscommissaris gaf in zijn speech een doorkijk naar het Sint Eustatius van 2026 waarbij hij de hoop en de verwachting uitsprak dat het eiland dan onder andere zal beschikken over een meer gediversifieerde economie, een zelfvoorzienende landbouw en visserij sector, betere serviceverlening aan burgers en bedrijven, bestendige nutsvoorzieningen en een verbeterd onderwijs- en gezondheidssysteem. In dezelfde toespraak stond de regeringscommissaris stil bij de vele projecten die zijn gerealiseerd of worden gerealiseerd, ondanks de COVID-19 pandemie, zoals verderop toegelicht onder »sociaal en fysiek domein«.

COVID-19

Sinds maart 2020 ondervindt ook Sint Eustatius de directe gevolgen van de wereldwijde COVID-19 pandemie. Het beleid van de regeringscommissaris heeft tot doel om Sint Eustatius zoveel mogelijk COVID-vrij te houden. Sinds het begin van de pandemie zijn er 14 COVID-19 besmettingen geweest, maar niemand is in het ziekenhuis opgenomen vanwege COVID-19 of is daaraan overleden. De COVID-19 aanpak gaat gepaard met strenge inreisbeperkingen en quarantaine beleid maar ook met het onder voorwaarden toelaten van arbeidskrachten, zodat vitale processen gewaarborgd blijven en waar mogelijk de bedrijvigheid op gang blijft. De opeenvolgende noodverordeningen zijn steeds afgestemd op het actuele risicobeeld, waarbij tijdens een uitbraak in september jl. het zwaarste regime (een avondklok, en verbod op elke vorm van bijeenkomsten) van kracht was, terwijl op momenten dat er langere tijd geen sprake is van besmetting, enkel samenscholingen van meer dan 100 personen verboden zijn. Op 1 december is het middel noodverordening vervangen door een ministeriële regeling voor Sint Eustatius, gebaseerd op de Tijdelijke wet maatregelen COVID-19.

Gedurende de pandemie heeft Sint Eustatius verschillende vormen van bijstand ontvangen. De aanstelling van een crisismanager, het arriveren van de hospitaier en het ter beschikking stellen van extra medisch personeel en middelen zijn daar, los van de directe financiële steun, de belangrijkste voorbeelden van. Het overleg tussen de regeringscommissarissen en de betrokken departementen hierover verloopt vlot en constructief. De politieke partijen werden al voor de verkiezingen actief betrokken bij de overwegingen en activiteiten van het ingerichte crisisteam.

Samenvattend kan gesteld worden dat de COVID-19 epidemie op Sint Eustatius steeds onder controle geweest is, maar wel een stevige impact heeft op het openbaar lichaam, de economie en het welzijn van de bevolking. De GGD wordt zwaar belast. Voor de volksgezondheid is de impact groot omdat tweede lijns medische zorg buiten het eiland plaats dient te vinden en de niet urgente zorg buiten het eiland een gedeelte van het jaar niet mogelijk was. De inreisbeperkingen treffen een ieder op het eiland.

Verkiezingen

Op 21 oktober jl. vonden de verkiezingen plaats waarmee de eerste fase van het herstel op Sint Eustatius is ingeluid. Ondanks COVID-19 verliepen de verkiezingen ordentelijk en zonder incidenten. Voorafgaand aan de verkiezingsdag was onder andere de gehele opzet getest en waren in plaats van één stemlokaal, twee stemlokalen ingericht. De opkomst was hoog, met bijna 78%. Ongeveer 38% van de kiezers heeft daarbij gebruik gemaakt van de volmacht. Dat zijn 668 stemmen, waarvan 30 door middel van de schriftelijke volmacht en de rest via de onderhandse volmacht. Op 29 oktober jl. is de Eilandsraad geïnstalleerd. Ter ondersteuning van het proces om zo snel mogelijk te kunnen voldoen aan de criteria om naar de volgende fase van het herstel te gaan, wordt momenteel gewerkt aan een route-tijd tabel, waarmee tevens invulling gegeven zal worden aan de motie van het lid Ozütok⁶. De verkiezingen op Sint Eustatius zijn bijgevoerd door verkiezingswaarnemers, die in december over hun bevindingen zullen rapporteren.

Burgerparticipatie en de Centrale Dialoog

De centrale dialoog Sint Eustatius is ingesteld in februari 2020 en sinds de oprichting actief betrokken bij discussies op sociaaleconomische terrein op Sint Eustatius, maar ook eiland overstijgend. Belanghebbenden raken inmiddels steeds meer vertrouwd met het proces, de rol en de doelstellingen van de Centrale dialoog.

De Maatschappelijke Raad van Advies is vele malen bijeen geweest om verschillende onderwerpen te bespreken, zoals het project loslopend vee, COVID-19 en de afvalverwerking. Door de inwerkingtreding van de wet Herstel voorzieningen Sint Eustatius is de Maatschappelijke Raad van Advies opgeheven na de verkiezing van de Eilandsraad. De regeringscommissarissen en de Eilandsraad zullen samen bespreken hoe er invulling gegeven kan worden aan het idee van een burgerparticipatieraad.

Bestuurlijk domein

Organisatieontwikkeling

Vacaturevervulling en personele vraagstukken zijn een uitdaging op een klein eiland waar zoveel projecten in uitvoering zijn. Hoewel het in 2020 gelukt is om veel sleutelposities in te vullen, blijft het vinden en behouden van de juiste kennis en expertise een uitdaging en daarmee een risico in de uitvoering. Met name de financiële afdeling kampt daarmee. Op 1 september is een directeur bedrijfsvoering aan de slag gegaan en momenteel wordt een nieuw afdelingshoofd geworven. Het nog in te lopen tekort aan expertise in combinatie met de veelheid aan op te leveren producten maakt dat de verbeteringslag minder vlot verloopt dan gehoopt. Niettemin zijn in november de jaarrekeningen 2017 en 2018 opgeleverd, beide met een oordeelsonthouding van de externe accountant, en is de begroting 2021 in concept gereed.

In het algemeen geldt dat de faciliteiten en arbeidsomstandigheden van grote delen van het ambtenarenapparaat een goede doorontwikkeling daarvan in de weg staan. Zo zijn de onderdelen van het openbaar lichaam verdeeld over 13 verschillende locaties. Dat komt de efficiency in dienstverlening, maar ook in onderhoud, niet ten goede. Onlangs hebben Sint Eustatius en de Rijksdienst Caribisch Nederland besloten tot de realisatie van een centraal overheidsgebouw. Het Rijksvastgoedbedrijf

⁶ Kamerstuk 35 422, nr. 8.

gaat dit gebouw in nauwe samenwerking met de toekomstige gebruikers realiseren. Het gebouw zal structurele oplossingen bieden voor de huisvestingssituatie en het voorzieningenniveau van het openbaar lichaam en de Rijksdienst. In de periode tot aan realisatie is een tijdelijke oplossing voor de huidige situatie noodzakelijk. De bestaande kantoren zullen waar nodig worden opgeknapt en een moderne ICT voorziening wordt aangelegd met middelen uit de tweede tranche regio enveloppe.

De komst van het nieuwe overheidskantoor markeert ook een belangrijke stap op weg naar verbeterde voorzieningen voor inwoners en bedrijven. Hiervoor wordt onder meer één klantcontact centrum voor alle overheidsdiensten gerealiseerd.

Communicatieplan

De afgelopen maanden is de informatievoorziening richting het publiek geïntensiveerd. Tijdens de maanden voorafgaand aan 21 oktober lag het zwaartepunt van de communicatie op de verkiezingen. Daarnaast is er regelmatig gecommuniceerd over zaken als het herstel van de wegen, de nieuwe drinkwatervoorziening en de status van andere projecten. De publieksinformatie wordt met name uitgezet middels social media (de website en de facebook pagina van het openbaar lichaam) en het radioprogramma »Shedding light» van het openbaar lichaam. Cijfers geven aan dat de facebookpagina van het openbaar lichaam onder de social media het meest bezocht wordt, en daarmee het meest effectief is.

Sociaal domein

Op het sociale domein wordt hard gewerkt aan het voortdurend verbeteren van onder andere de schuldhulpverlening, jeugdzorg, kinderopvang, en de brede maatschappelijk ondersteuning middels opleiden, het maken van bestuurlijke afspraken, regelgeven, toezicht houden en waar nodig herstructureren. De samenwerking tussen het openbaar lichaam en de verschillende betrokken vakdepartementen leidt tot veel initiatief en kennisdeling.

Recent is in het kader van de kinderopvang een tijdelijke subsidieregeling van kracht geworden waaruit kindplaatssubsidies aan niet draagkrachtige ouders worden verstrekt. Met de invoering van een nieuwe wet Kinderopvang in 2022 zal ook de structurele financiering van de kinderopvang op het eiland worden geregeld. Daarnaast wordt geïnvesteerd in de huisvesting van de kinderopvang. Ook is er oog voor de mogelijkheden voor uitbreiding van de naschoolse activiteiten.

Het Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) en het openbaar lichaam zijn overeengekomen dat de preventieve jeugdtaken en de opvoedondersteuning op Sint Eustatius door de unit social support van het openbaar lichaam worden overgenomen van Jeugdzorg en Gezinsvoogdij CN. Op deze manier kan het openbaar lichaam een breed en laagdrempelig hulp- en ondersteuningsaanbod realiseren voor haar inwoners. Tegelijkertijd wordt de expertise van de unit social support uitgebreid. Voor 2021 worden bestuurlijke afspraken gemaakt tussen het openbaar lichaam en de sportstichting hoe de samenhang en samenwerking op sport en bewegen wordt verbeterd.

Het openbaar lichaam wil het bestuursakkoord aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling BES 2021–2024 in december ondertekenen en het advies- en meldpunt vanaf het eerste kwartaal van 2021 gefaseerd uitrollen.

Samen met het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) werkt het openbaar lichaam aan instrumenten voor mensen met een grote afstand tot de arbeidsmarkt en aan praktijkgerichte opleidingsprogramma's. Ook overleggen het ministerie en het openbaar lichaam over de inzet op verdere versterking van de arbeidsbemiddeling. Hetzelfde geldt voor armoedebestrijding en schuldhulpverlening.

Recent is een complex voor begeleid wonen tot stand gekomen. Ook publiek-privaat is er een programma gestart waarbij een grote investeerder op het eiland kansen biedt aan Statianen om getraind te worden en werk te vinden in een nieuw resort.

Vanwege de effecten van de COVID-19 crisis op de werkgelegenheid biedt het kabinet ondersteuning via de Tijdelijke subsidieregeling loonkosten- en inkomensverlies Caribisch Nederland. De regeling is onlangs met 9 maanden verlengd tot 12 juli 2021. Ook heeft SZW vanuit het noodpakket additionele middelen beschikbaar gesteld voor eilandelijk beleid. Deze middelen worden toegevoegd aan de vrije uitkering. Met de middelen kunnen de gevolgen van de coronacrisis voor kwetsbare inwoners verzacht worden. In de achterliggende periode heeft het openbaar lichaam deze middelen ingezet voor het ondersteunen van burgers die de energierekeningen niet konden betalen en het bieden van quarantainemogelijkheden aan mensen die thuis niet in quarantaine konden.

Fysiek domein

Op het fysieke domein worden, ondanks COVID-19, vele zichtbare vorderingen gemaakt. De nieuwe verkeerstoren en terminal op de luchthaven worden, met enkele maanden vertraging, in het tweede kwartaal van 2021 opgeleverd. Ook de veiligheidsmaatregelen op het vliegveld worden voortdurend verbeterd. De afgelopen twee jaar is op Sint Eustatius ongeveer 3,5 kilometer weg aangelegd en het komend jaar zullen nog meer wegen worden aangepakt. Nu het herstel van de weg naar de haven bijna is afgerond, zullen Rijkswaterstaat en het openbaar lichaam starten met het verstevigen van de zwakke plekken langs de kust bij lower town. Ook wordt, in samenspraak met het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (IenW) gewerkt aan de plannen voor herstel en ontwikkeling van de haven.

De aanpak van erosie blijft een van de grootste infrastructurele uitdagingen waar Sint Eustatius voor staat. De stabilisatie van de klifwand is afgerond en de afgelopen weken zijn delen van de wand beplant met inheemse plantensoorten die extra bescherming vormen. Begin 2021 worden nog enkele afrondende werkzaamheden uitgevoerd, waaronder onderhoud aan de naastgelegen cascade.

Naast ongecontroleerde hemelwaterafvoer is loslopend vee een belangrijke veroorzaker van erosie op Sint Eustatius. Eind oktober is het plan van aanpak, dat beoogt al het loslopend vee te verwijderen, in uitvoering genomen. In de eerste fase worden de loslopende geiten uit het Nationaal park Boven weggehaald. In de eerste fase wordt het grootste deel van de dieren gevangen, in de laatste fase zullen ook dieren worden geschoten.

Op Sint Eustatius was tot voor kort regelmatig sprake van rantsoeneringen van de drinkwaterlevering via het leidingwaternetwerk. De vraag naar drinkwater en het aantal aansluitingen nam al jaren gestaag toe en liep niet gelijk met de waterproductie, hetgeen versterkt werd door lekkages in de watertransportleiding. Om te voorkomen dat de inwoners nog langer met rantsoenering van het drinkwater te maken krijgen, is er de afgelopen maanden gewerkt aan de oplevering van drie projecten: het

vergroten van de waterproductiefabriek, het vergroten van de wateropslag en het vervangen van twee kilometer watertransportleiding. Met de ingebruikname van de hoofdwaterleiding wordt het probleem van de lekkages opgelost. De nieuwe opslagtank, waarmee de opslagcapaciteit van 1.000 naar 4.000 m³ is gegaan, en de vergrote waterproductiefabriek zijn in november in gebruik genomen. Hiermee wordt de watercapaciteit met 66% vergoot, zodat er beter aan de drinkwatervraag kan worden voldaan. Sinds de zomer is er nog enkele keren sprake geweest van tijdelijke onderbrekingen in de watervoorziening vanwege reparaties aan de bestaande waterleiding, maar met de genoemde maatregelen is Sint Eustatius de komende decennia voorzien van een betrouwbare drinkwatervoorziening.

Tot slot

Er is veel in gang gezet op Sint Eustatius. De uitdaging is steeds om de focus te houden op het realiseren van de ruim honderd projecten waar de regering middelen voor ter beschikking heeft gesteld. Het Openbaar Lichaam heeft onvoldoende capaciteit om dat alleen te doen. In combinatie met de tijdelijke expertise van buiten wordt er stap voor stap gewerkt aan een robuuster overheidsapparaat. De overheid alleen brengt geen economische groei. De overheid moet zorgen voor de noodzakelijke voorzieningen. Economische groei is nodig om het armoedevraagstuk aan te pakken. Het is uiteindelijk de private sector die bereid moet zijn om risico's te nemen en te investeren. Daarnaast is de civil society cruciaal. De bevolking van Sint Eustatius is veerkrachtig, trots en solidair. Alle ingrediënten zijn aanwezig om naar een volwaardige lokale democratie toe te groeien.

De Staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
R.W. Knops